

Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης

Τόμ. 1 (2017)

7ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΔΙΔΑΧΗΣ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ Π.Τ.Δ.Ε.
ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΨΥΧΟΦΥΣΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας, Έρευνας και Θρησκευμάτων

7^ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

«ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΧΑΡΙΣΜΑΤΙΚΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»

ΤΟΜΟΣ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ

ISSN: 2529-1157

Σε Συνεργασία με την Ένωση Ελλήνων Φυσικών και την
Ελληνική Μαθηματική Εταιρεία
ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟ DIVANICARAVEL
15-18 Ιουνίου 2017

**Συμβουλευτική γονέων στη διαχείριση της
συναισθηματικής και κοινωνικής ανάπτυξης των
χαρισματικών παιδιών**

*ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΠΑΠΠΑ, ΓΕΩΡΓΙΑ ΝΑΝΟΥ,
ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΣΑΛΜΟΝΤ*

doi: [10.12681/edusc.1707](https://doi.org/10.12681/edusc.1707)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΠΑΠΠΑ Κ., ΝΑΝΟΥ Γ., & ΣΑΛΜΟΝΤ Ε. (2019). Συμβουλευτική γονέων στη διαχείριση της συναισθηματικής και κοινωνικής ανάπτυξης των χαρισματικών παιδιών. *Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης*, 1, 1045–1062. <https://doi.org/10.12681/edusc.1707>

Συμβουλευτική γονέων στη διαχείριση της συναισθηματικής και κοινωνικής ανάπτυξης των χαρισματικών παιδιών

Παππά Κωνσταντίνα / Εκπαιδευτικός- Πολιτικός Επιστήμονας

pappa.kona@hotmail.com

Νάνου Γεωργία / Κοινωνιολόγος

nanougeorgia@gmail.com

Σάλμοντ Ελευθερία

alambr@tee.gr

Περίληψη

Οι σύγχρονες αντιλήψεις σχετικά με τη χαρισματικότητα αντανακλούν την ολοένα αυξανόμενη αναγνώριση της σημασίας της εξισορρόπησης μεταξύ των θεωρητικών και πρακτικών ορισμών οι οποίοι δίνουν έμφαση τόσο στην επίλυση προβλημάτων κάτω από συγκεκριμένες συνθήκες όσο και σε ταλέντα που σχετίζονται με συγκεκριμένα πλαίσια και τομείς καθώς και στην επίδραση μιας παρατεταμένης, εμπρόθετης εξάσκησης στην πραγμάτωση ενός ιδιαίτερου ταλέντου. Έχει καταγραφεί ότι ο δείκτης νοημοσύνης των χαρισματικών ατόμων ξεπερνά το 140, γεγονός το οποίο οδηγεί στην εμφάνιση ιδιαίτερων χαρακτηριστικών σε διάφορους τομείς. Συνήθως ο υψηλός δείκτης νοημοσύνης δεν συμβαδίζει με τη γενικότερη κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη και τις κοινωνικές δεξιότητες που αναμένεται να αναπτύξουν τα χαρισματικά παιδιά με αποτέλεσμα την εμφάνιση αρνητικών διαθέσεων τόσο για το ίδιο το παιδί όσο και για την οικογένειά του. Σκοπός της παρούσας ανακοίνωσης είναι να παρακολουθήσει την κοινωνική ανάπτυξη και την συναισθηματική νοημοσύνη των χαρισματικών παιδιών καθώς και το ρόλο τον οποίο μπορούν να διαδραματίζουν οι περιβαλλοντικοί παράγοντες στην ανάδειξη αυτών των ταλέντων. Ιδιαίτερη σημασία φαίνεται να παρουσιάζει η συμμετοχή των γονέων των χαρισματικών παιδιών, σε κάθε αναπτυξιακό/ εξελικτικό στάδιο, οι οποίοι με την κατάλληλη συμβουλευτική παρέμβαση θα είναι σε θέση να εντοπίσουν τις διαφορές και στη συνέχεια να βοηθηθούν να γνωρίσουν και να εφαρμόσουν μεθόδους για τη διαχείριση, αρχικά, των δικών τους συναισθημάτων απέναντι στη χαρισματική

προσωπικότητα του παιδιού τους και παράλληλα να αποκτήσουν την ικανότητα να το υποστηρίξουν τόσο στο πλαίσιο της κοινωνικής ανάπτυξης όσο και στην ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του.

Λέξεις κλειδιά: Συμβουλευτική γονέων, χαρισματικά παιδιά, κοινωνική ανάπτυξη, συναισθηματική νοημοσύνη

Abstract

Modern views on charismatic people reveal an ever-increasing awareness of the importance of balancing theoretical and practical definitions which lay emphasis on problem solution under certain circumstances, on talents related to certain contexts and fields as well as on the contribution of prolonged intentional exercise to the development of a special talent. It has been recorded that the Intelligence Quotient for charismatic people surpasses 140, which leads to the appearance of special characteristics in a number of fields.

The high IQ level of charismatic children does not usually keep pace with their general socio-emotional development and the social competences that they are expected to develop, which results in the appearance of a negative disposition both on the children's part and on the IR parents' part.

The aim of the current announcement is to examine the social development and the emotional intelligence of charismatic children, as well as to examine the role that environmental factors may play in the development of these talents.

The participation of the parents of charismatic children in every evolutionary stage of their development appears to be particularly significant. With an appropriate counseling intervention parents will be able to identify low performance and they will also receive help in learning and using suitable methods for managing, first of all,

their own emotions toward their child's charismatic personality, and also for supporting their child in his/her social development and in the achievement of his/her personal growth.

Keywords: parental counseling , gifted children , social development, emotional intelligence

Χαρισματικότητα

Η Χαρισματικότητα αποτελεί ένα πολυπαραγοντικό φαινόμενο του οποίου η μελέτη και η εξήγηση δεν συνιστά μια εύκολη διαδικασία. (Ministry of learning of Alberta , 2004, Τσιάμης 2005 , Κονιστή 2012, Μοσχογιάννη Μαγδαληνή, Παρταλίδου Σοφία) . Ο Terman υποστηρίζει όπως αναφέρεται σε Μοσχογιάννη και Παρταλίδου πως η ύπαρξη χαρισματικότητας οφείλεται σε κληρονομικές , νευρολογικές λειτουργίες και γενετικής προδιάθεσης του ατόμου. Παρ'όλα αυτά ο αντίλογος αυτής της άποψης διατείνεται ότι η μη ύπαρξη ενός κατάλληλου περιβάλλοντος ικανού να συμβάλει στον εντοπισμό

και την ανάπτυξη της χαρισματικότητας , είναι πιθανο να μη γίνει αξιοποίηση αυτής της γενετικής προδιάθεσης.

(Παπουτσάκη – Ντορεστάουερ, 1994 , winner 1996, Ματσαγγούρας 2008 όπως αναφέρεται σε Παρτσαλίδου , Μοσχογιάννη , 2015)

Σύμφωνα με το U.S Department of Education όπως αναφέρθηκε σε Μπούτσουγλου , χαρισματικά είναι τα παιδιά που παρουσιάζουν εξαιρετική απόδοση ή δείχνουν δυνατότητες για απόδοση σε εξαιρετικά επίπεδα υλοποίησης, σε σύγκριση με άλλους της ηλικίας τους, της εμπειρίας τους ή του περιβάλλοντος τους. Επίσης ο Gardner υποστηρίζει ότι χαρισματικό είναι το άτομο που μπορεί να αναπτύξει υψηλή ικανότητα σε όποιον τομέα απαιτεί ευφυΐα.

Τα χαρισματικά παιδιά, είναι παιδιά με ξεχωριστά ταλέντα και είναι δυνατόν να εντοπιστούν σε όλα τα κοινωνικοοικονομικά στρώματα , τις πολιτισμικές ομάδες και σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης προσπάθειας. (Department of Education, 1993 , όπως αναφέρεται σε Μπότσογλου)

Ο Renzulli (1977) πιστεύει πως για να καταφέρει το χαρισματικό παιδί να αναπτύξει την δημιουργικότητα και την παραγωγικότητα του, εντός του σχολικού περιβάλλοντος, είναι απαραίτητη η καλλιέργεια ειδικών προγραμμάτων που θα εφαρμόζονται μέσα στο σχολείο. Άλλωστε για να υπάρξει αυξημένη παραγωγικότητα, δημιουργικότητα , αλλά και κίνητρα για καλύτερη ακαδημαϊκή απόδοση, το περιβάλλον πρέπει να πληρεί τις κατάλληλες προδιαγραφές , οι οποίες θα προωθούν τα παραπάνω χαρακτηριστικά.

(Vasilliki Pilarinos and C. R. Solomon 2017)

Παρ' όλα αυτά ο Gross έχει την άποψη πως το αναλυτικό πρόγραμμα του σχολείου, επικεντρώνεται κυρίως στις ανάγκες του μέσου όρου των μαθητών, με αποτέλεσμα, πολλές φορές οι χαρισματικοί μαθητές να χάνουν το ενδιαφέρον τους για το σχολείο και να αποκτούν αρνητικά συναισθήματα και αρνητική συμπεριφορά (Μανωλάκος, 2010)

Η Ελληνική νομοθεσία , συμπεριλαμβάνει τους χαρισματικούς μαθητές στο Νόμο 3699/2008 για την Ειδική Αγωγή και αναφέρει συγκεκριμένα , πως << Μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες είναι οι μαθητές που έχουν μία ή περισσότερες νοητικές ικανότητες και ταλέντα , ανεπτυγμένα σε βαθμό που υπερβαίνει κατά πολύ τα προσδοκώμενα, για την ηλικιακή τους ομάδα>>. Ο Νόμος λοιπόν, προβλέπει την ανάπτυξη πρότυπων αξιολόγησης και ειδικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων, για τους μαθητές αυτούς, σε σχολές ή τμήματα ΑΕΙ, κατόπιν πρόσκλησης που τους απευθύνει το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων , όπου θα εκδηλώνουν ενδιαφέρον.

Χαρισματικότητα και Δείκτης Νοημοσύνης

Για αρκετά χρόνια ο δείκτης νοημοσύνης ήταν ο βασικότερος παράγοντας, αν όχι ο μοναδικός για την αναγνώριση του χαρισματικού παιδιού. Έχει παρατηρηθεί λοιπόν ότι τα χαρισματικά παιδιά διαθέτουν δείκτη νοημοσύνης μεγαλύτερο του 140. Παρ' όλα αυτά βάσει των σύγχρονων ερευνών , ο δείκτης νοημοσύνης δεν είναι ο μόνος παράγοντας που μπορεί να δώσει ακριβή απάντηση για το αν ένα παιδί είναι χαρισματικό ή όχι. Επιπλέον σημαντικοί παράγοντες που πρέπει να μελετηθούν διεξοδικά, είναι οι κοινωνικοσυναισθηματικές δεξιότητες, καθώς και οι δημιουργικές και ηγετικές ικανότητες (Μπότσογλου).

Σύμφωνα με τον Αντωνίου (2009) η χαρισματικότητα μπορεί να θεωρηθεί ως η ασύγχρονη ανάπτυξη των γνωστικών και συναισθηματικών ικανοτήτων και εμπειριών του παιδιού. (Άρθρο:Οι αντιλήψεις των γονέων για τα χαρισματικά παιδιά τους Χατζηγεωργίου- Αντωνίου) Γενικότερα το να διαγνωσθεί ένας μαθητής ως χαρισματικός , δεν έχει ως σκοπό την απόδοση μιας ταμπέλας. Τουναντίον σε περίπτωση που ένα παιδί αξιολογηθεί ως χαρισματικό, αυτό οφείλει να αποτελεί έναυσμα , που θα συνοδεύσει το μαθητή, σε όλη την πορεία του, προς τη μάθηση. (Μπότσογλου)

Γνωστικά Χαρακτηριστικά Χαρισματικών Παιδιών

Τα γνωστικά χαρακτηριστικά των χαρισματικών παιδιών είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένα και διαφέρουν ως προς τον ρυθμό ανάπτυξης και στην ένταση εμφάνισης, συγκριτικά με παιδιά που ανήκουν στο μέσο όρο νοημοσύνης.

Ενδεικτικά, μερικά απ' αυτά είναι:

- ❖ Η ικανότητα να κατανοούν και να χρησιμοποιούν αφηρημένα σύμβολα και συστήματα σε πολύ μικρότερες ηλικίες από τις συνηθισμένες
 - ❖ Εμφανίζουν πρόωρη ανάπτυξη της γλώσσας. Παραδείγματος χάρη, μιλούν σχηματίζοντας μικρές προτάσεις, σε αντίθεση με τα περισσότερα παιδιά που ξεκινούν να μιλούν συνδέοντας τις λέξεις σε ζευγάρια
 - ❖ Ασυνήθιστη ευκολία με τους αριθμούς. Παρατηρείται πως είναι σε θέση να κατανοούν αφηρημένες μαθηματικές έννοιες, σε πολύ μικρή ηλικία
 - ❖ Διαθέτουν ικανότητα να κάνουν ερωτήσεις και να τις διευρύνουν σε βάθος
 - ❖ Ασυνήθιστα γρήγορο ρυθμό στη μάθηση , και ειδικά σε περιπτώσεις όπου το υλικό είναι ενδιαφέρον και προκλητικό
 - ❖ Πλούσιο λεξιλόγιο αναλογικά με την ηλικιακή ομάδα που βρίσκονται
 - ❖ Παρουσιάζουν αγάπη για την εκμάθηση νέων λέξεων, εμπλουτίζοντας με αυτόν τον τρόπο τις γνώσεις τους
-

(σύμφωνα με τους Neihart, Reis , Robinson and Moon 2002, Rogers 2002 Van Tassel-Baska 2008, όπως αναφέρεται σε Μπότσογλου, 2010)

Ψυχολογικά Χαρακτηριστικά Χαρισματικών Παιδιών

Τα ψυχολογικά χαρακτηριστικά ενός ατόμου, είναι χαρακτηριστικά τα οποία παρέχουν πληροφορίες για την προσωπικότητα αλλά και για τον τρόπο δράσης του ατόμου.

Ορισμένα από τα ψυχολογικά χαρακτηριστικά που εντοπίζονται σε χαρισματικά παιδιά, είναι τα παρακάτω:

- ❖ Ξεσπάσματα θυμού ή ακόμα και επιθετική συμπεριφορά , ως απάντηση σε πιθανή απόρριψη

- ❖ Ευαισθησία

- ❖ Ασκούν συχνά αυστηρή κριτική σε άτομα εξουσίας, χαρακτηριστικό που τους κάνει να φαίνονται ως ισχυρογνώμονες και αλαζόνες

- ❖ Εσωστρέφεια

- ❖ Άσκηση σκληρής κριτικής στον εαυτό τους

- ❖ Πιθανότατα τα χαρισματικά άτομα να είναι μοναχικά, γιατί αισθάνονται πως δεν μπορούν να γίνουν κατανοητοί και να συμβαδίσουν με την κοινή λογική

(webb) T. Amend, E,R , Webb, N.E Goress, j. Beljian P. and Olenchak F.R
2005

Συναισθηματική Νοημοσύνη

Ο Goleman (1995) ορίζει τη συναισθηματική νοημοσύνη , ως <<την ικανότητα ενός ατόμου να αναγνωρίζει τα συναισθήματα του, και τα συναισθήματα των άλλων, να τα χειρίζεται αποτελεσματικά και να δημιουργεί κίνητρα για τον εαυτό του>>

Ο ίδιος υποστηρίζει ότι τα άτομα που διαθέτουν συναισθηματική νοημοσύνη, διαθέτουν επίσης και πέντε βασικές συναισθηματικές δεξιότητες:

- ✓ Αυτοεπίγνωση: Είναι η επίγνωση των συναισθημάτων, η αυτοαξιολόγηση και η αυτοπεποίθηση
- ✓ Αυτοέλεγχος: αναφέρεται στην αυτοπειθαρχία, την αυτορρύθμιση, την αξιοπιστία, την ευσυνειδησία και την προσαρμοστικότητα
- ✓ Κίνητρα Συμπεριφοράς: Η τάση προς την επίτευξη των στόχων, η δέσμευση, η πρωτοβουλία και η αισιοδοξία
- ✓ Ενσυναίσθηση: η ικανότητα κατανόησης των άλλων, η ενίσχυση της ανάπτυξης των άλλων, ο σωστός χειρισμός της διαφορετικότητας
- ✓ Κοινωνικές δεξιότητες: Πρόκειται για δεξιότητες επιρροής, επικοινωνίας, ηγεσίας, καταλυτικής δράσης όσον αφορά την αλλαγή, χειρισμός διαφωνιών, καλλιέργεια δεσμών, συνεργασία, ομαδικότητα.

Επομένως η συναισθηματική νοημοσύνη, είναι ένα είδος νοημοσύνης η οποία μπορεί, κάτω από κατάλληλες συνθήκες, και με τη χρήση κατάλληλων μέσων και εργαλείων, να μελετηθεί, να μετρηθεί και να βελτιωθεί από το άτομο.(Goleman, 1995, όπως αναφέρεται σε Γαλατερού και Αντωνίου,2015).

Άλλωστε , έχει παρατηρηθεί ότι η συναισθηματική νοημοσύνη διαδραματίζει ιδιαίτερα βασικό ρόλο στην πορεία της ζωής, ενός ατόμου. Άνθρωποι με μέτριο IQ και υψηλό EQ, μπορούν να έχουν μια πολύ πιο ολοκληρωμένη καθημερινότητα και επιτυχημένη καριέρα, σε σχέση με τα άτομα που έχουν ιδιαίτερα υψηλό δείκτη νοημοσύνης. Εξού και η ανάγκη ανάπτυξης και της συναισθηματικής νοημοσύνης σε χαρισματικά άτομα (Goleman, 1995)

Άτομα με υψηλή συναισθηματική νοημοσύνη

Λαμβάνοντας λοιπόν υπόψιν τα παραπάνω, εξάγεται το συμπέρασμα πως στους μαθητές που έχει καλλιεργηθεί, αυτό που ορίστηκε ως συναισθηματική νοημοσύνη, είναι σε θέση να συνεργάζονται με μεγαλύτερη ευκολία με τους συμμαθητές τους, γι' αυτό και δείχνουν μια προτίμηση στις ομαδικές εργασίες. Επίσης είναι άτομα που διαθέτουν κοινωνικές δεξιότητες και έτσι γίνονται αποδεκτοί από τους συμμαθητές τους και πολύ συχνά είναι αυτοί που πρωτοστατούν σε ομαδικές δραστηριότητες. Τέλος, το γεγονός ότι διαθέτουν ενσυναίσθηση, τους βοηθάει να κατανοούν με μεγαλύτερη ευκολία τα συναισθήματα των συμμαθητών τους και είναι συχνά σε θέση να μεσολαβήσουν για την επίλυση διαφορών και προβλημάτων που προκύπτουν.

\

Συναισθηματική Νοημοσύνη & Χαρισματικότητα

Τα Χαρισματικά παιδιά διακρίνονται πολλές φορές από χαμηλή αυτοεκτίμηση, γεγονός που δημιουργεί προβλήματα στη συναισθηματική και κοινωνική προσαρμογή τους, καθώς και προβλήματα διαχείρισης άγχους, τα οποία πιθανόν να απορρέουν από τις δυσκολίες δημιουργίας σχέσεων με τους συνομήλικους τους (Ματσαγγούρας 2008, όπως αναφέρεται σε Χατζηγεωργίου και Αντωνίου 2016).

Ο εντοπισμός αυτών των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν τα χαρισματικά παιδιά, αναδεικνύει τη σημασία που έχει για το χαρισματικό παιδί, η ομαλή ανάπτυξη της συναισθηματικής του νοημοσύνης. Παρ' όλα αυτά δεν εκτιμάται το ίδιο, με αποτέλεσμα να μην δημιουργείται το κατάλληλο περιβάλλον μέσα στο οποίο η

συναισθηματική νοημοσύνη μπορεί να αναπτυχθεί. (Silverman όπως αναφέρεται σε Fleith και Guimaraes 2006)

Έτσι λοιπόν τα ψυχολογικά χαρακτηριστικά ή τα κίνητρα και άλλα κομμάτια που αφορούν τη συναισθηματική νοημοσύνη, θα ήταν δόκιμο να καλλιεργηθούν από ειδικών προγράμματα που στηρίζουν τον μαθητή και εντάσσονται εκτός και εντός σχολείου. Πιο συγκεκριμένα, οι γονείς των χαρισματικών παιδιών που έρχονται αντιμέτωποι με τέτοιου είδους προβλήματα, θα πρέπει να λαμβάνουν την πρωτοβουλία και να εντάξουν τα παιδιά τους σε υποστηρικτικά προγράμματα και να προσπαθούν να αναγνωρίζουν και να αποδέχονται τις ιδιαίτερες διανοητικές ικανότητες των παιδιών τους. (Goulge, Read, Guultney και Bjorklund 1999, όπως αναφέρεται σε Χατζηγεωργίου και Αντωνίου 2016)

Κοινωνική Νοημοσύνη

Ο Thodornike (1920) ορίζει την κοινωνική νοημοσύνη ως την ικανότητα του ανθρώπου να κατανοεί και να διαχειρίζεται – άνδρες και γυναίκες, αγόρια και κορίτσια- , να συμπεριφέρεται συνετά στις ανθρώπινες σχέσεις (όπως αναφέρεται σε Γαλατερού και Αντωνίου 2015), Από την άλλη ο Albrecht (2006) σ'έναν πιο σύγχρονο ορισμό, υποστηρίζει πως η κοινωνική νοημοσύνη είναι η ικανότητα του ατόμου για την σύναψη καλών συναναστροφών και αποδοτικών συνεργασιών με τους άλλους.(όπως αναφέρεται σε Γαλατερού και Αντωνίου 2015)

Ένα άτομο που διαθέτει υψηλή κοινωνική νοημοσύνη, κατορθώνει να έλκει τους άλλους με ευκολία. Από την άλλη πλευρά, ένα άτομο με χαμηλή κοινωνική νοημοσύνη είναι πιο απομονωμένο και αρκετά συχνά, αυτό οδηγεί σε απώθηση των άλλων ανθρώπων με τους οποίους συναναστρέφεται. Γι' αυτό και ο Albrecht υποστηρίζει πως υπάρχουν <<τοξικές συμπεριφορές που οδηγούν σε αρνητικά συναισθήματα, όπως το αίσθημα ανεπάρκειας, ο θυμός, η απογοήτευση και η ενοχή. Στον αντίποδα βρίσκονται οι συμπεριφορές της "πνευματικής ικανοποίησης" οι οποίες προκαλούν στον άλλον σκέψεις ότι είναι άξιος, ικανός, αγαπητός, αξιοσέβαστος και ότι εκτιμάται. Albrecht 2006 (όπως αναφέρεται σε Γαλατερού και Αντωνίου 2015)

Η ανάπτυξη της κοινωνικής νοημοσύνης στα Χαρισματικά παιδιά

Ο Thodornike (1920) όπως αναφέρεται σε Γαλατερού και Αντωνίου 2015, θεωρούσε την κοινωνική νοημοσύνη ως ένα χαρακτηριστικό που εμφανίζεται εγγενώς στο άτομο, σε καθορισμένα επίπεδα. Παρ' όλα αυτά επδέχεται βελτίωση μέσω της καλλιέργειας και της κατάλληλης εξάσκησης της.

Σύμφωνα με νεότερες έρευνες υπάρχει διχογνωμία, σχετικά με το αν τα χαρισματικά παιδιά παρουσιάζουν εύκολη προσαρμογή (Lehman και Erolwins, 1981, Derham 2013, Pontes de Franca- Freitas, Del Prette και Pereira Del 2017) ή όπως υποστηρίζεται από άλλες έρευνες, είναι πιο επιρρεπή σε συγκεκριμένα ψυχολογικά προβλήματα (Benony, Vanderelst, Chahraoui, Benony and Marnier 2007, Lirathy και Pry 2011) όπως αναφέρεται σε Pilarinos και Solomon 2017.

Ορισμένα από τα χαρακτηριστικά που συχνά συναντώνται στα χαρισματικά παιδιά, είναι τα προβλήματα προσαρμογής σε νέα περιβάλλοντα, άγχος, πίεση και δυσκολία σύναψης σχέσεων με τους συνομηλίκους (Pilarinos και Solomon 2017)

Η έρευνα των Liratni και Pry (2011) έδειξε ότι 12 από τα 35 χαρισματικά παιδιά ηλικίας 6-13 ετών εμφάνισαν συμπτώματα καταπίεσης, άγχους και εναντιωματικής συμπεριφοράς (όπως αναφέρεται σε Pilarinos και Solomon 2017)

Συνοψολογίζοντας όλα τα παραπάνω διεξάγεται το συμπέρασμα πως η κοινωνική ανάπτυξη των χαρισματικών παιδιών μπορεί να επιτευχθεί μέσα από την ευαισθητοποίηση τους, προς τις κοινωνικές ανάγκες, την ήγεςια, την κοινωνική ευθύνη, την πρωτοβουλία και τον αλτρουισμό. Renzulli 2003, όπως αναφέρθηκε σε Μανωλάκο 2010)

Εξωγενείς παράγοντες που επηρεάζουν την ανάπτυξη της χαρισματικότητας

Όπως έχει προαναφερθεί σε προηγούμενο κεφάλαιο η χαρισματικότητα είναι ένα πολυπαραγοντικό φαινόμενο και η μελέτη του επιτάσσει την ανάλυση ποικίλων τομέων. Σύμφωνα με τον Majio και Alias (2010). Οι κυριότεροι εξωγενείς παράγοντες που επηρεάζουν όχι μόνο την γνωστική αλλά εξίσου και τη συναισθηματική και την κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού, είναι το σχολικό και το

οικογενειακό περιβάλλον. Τα δυο αυτά αλληλοεξαρτώμενα περιβάλλοντα διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην έκφραση και στην ανάπτυξη των χαρισματικών για την ανάπτυξη της χαρισματικότητας.(όπως αναφέρεται σε Χατζηγεωργίου και Αντωνίου 2016)

Σχολικό Περιβάλλον

Όλα τα παιδιά, ανεξάρτητα από το αν είναι χαρισματικά ή όχι περνούν αρκετό χρόνο στο σχολείο, το οποίο πρέπει να ανταποκρίνεται στις ανάγκες όλων των μαθητών και να είναι φιλικό και ευχάριστο.

Όσον αφορά τα χαρισματικά παιδιά, είναι παιδιά τα οποία χρειάζονται ιδιαίτερη μεταχείριση εντός του σχολικού πλαισίου ώστε να μπορέσουν να αναδείξουν τις ικανότητές τους. Το γεγονός ότι τα χαρισματικά παιδιά εμφανίζουν υψηλότερο γνωστικό επίπεδο από το μέσο όρο, αλλά υστερούν ως έναν βαθμό στην κοινωνικοσυναισθηματική τους ανάπτυξη, μπορεί να τους δημιουργήσει ψυχολογικά προβλήματα, όπως απόρριψη, αντικοινωνικότητα, αδιαφορία, επιθετικότητα. (Cline και Schwartz, 1998 και Θωμαΐδου και Μελετέα 2003 όπως αναφέρεται σε Μανωλάκος , 2010)

Αυτά τα συσσωρευμένα αισθήματα ματαιότητας, που ενδέχεται να δημιουργηθούν, πιθανώς να οδηγήσουν σε αρνητική συμπεριφορά, όπως σχολική άρνηση και υποεπίδοση, υπεροψία, ανησυχία για τις επιδόσεις, συναισθηματική αναστολή, κοινωνική απομόνωση, υπερκινητικότητα και διάσπαση προσοχής. (Galbraith και Delisle 1996 όπως αναφέρεται σε Μανωλάκος 2010). Το σχολείο επομένως είναι υπεύθυνο για την ομαλή ένταξη και την προώθηση των ικανοτήτων και των χαρισματικών μαθητών. Μερικές από τις συμπεριφορές που θα πρέπει να αναπτυχθούν , σύμφωνα με τον Van Tassel- Baska 2002 είναι: <<να επικοινωνούν και να συνεργάζονται με τους συμμαθητές τους, να αξιοποιούνται στην ομαδοσυνεργτική διδασκαλία, να προωθούν και να ενισχύουν τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας, να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και να πρωταγωνιστούν σε καινοτόμα προγράμματα (όπως αναφέρεται σε Μανωλάκο , 2010).

Επίσης , ο ρόλος των εκπαιδευτικών είναι καθοριστικός για την κατάλληλη διαχείριση των χαρισματικών παιδιών, καθώς είναι πολύ σημαντικό να αναγνωρίζει τις δυνατότητες και ιδιαιτερότητες των παιδιών, και να προσαρμόσει το αναλυτικό

πρόγραμμα όσο το δυνατόν αποτελεσματικότερο στις ανάγκες του μαθητή. (Μανωλάκος , 2010). Η διαφοροποιημένη διδασκαλία είναι μια ενδεικτική μέθοδος για την καλύτερη διαχείριση όλων των μαθητών που παρρεκλίνουν από τον μέσο όρο μέσα στη σχολική τάξη. Σύμφωνα λοιπόν με τις αρχές της, ο εκπαιδευτικός μπορεί να παρέμβει στο Αναλυτικό Πρόγραμμα ως προς << το περιεχόμενο της διδασκαλίας, τις μαθητικές δραστηριότητες, το διδακτικό πλαίσιο και τους τρόπους αναπαράστασης και έκφρασης της νέας σχολικής γνώσης>> (Ματσαγγούρας,2008)

Είναι συχνό φαινόμενο, οι εκπαιδευτικοί, να μην έρχονται σε επαφή με πολλούς χαρισματικούς μαθητές. Επομένως, όταν χρειαστεί να δουλέψουν μαζί τους, δεν μπορούν να κατανοήσουν πλήρως την ιδιαιτερότητα τους και να προσαρμόσουν τη διδασκαλία τους, διατηρώντας έτσι το ενδιαφέρον των χαρισματικών μαθητών (Μανωλάκος,2010)

Διεξάγεται λοιπόν το συμπέρασμα πως το σχολικό περιβάλλον διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση όχι μόνο των γνώσεων, αλλά και της προσωπικότητας των χαρισματικών μαθητών, καθώς είναι ένας χώρος μέσα στον οποίο τα παιδιά συναναστρέφονται σε καθημερινή βάση, συζητούν, ανταλλάσσουν απόψεις κι έχουν την δυνατότητα να συνεργάζονται.

Οικογενειακό περιβάλλον

Ο Freeman εστιάζει την προσοχή του στον ρόλο της γονεϊκής συμπεριφοράς και στην κουλτούρα της οικογένειας για την ανάπτυξη ενός υψηλού επιπέδου επίτευξης στόχων. Επισημαίνεται ότι η καλή γονεϊκή συμπεριφορά μπορεί να διαπαιδαγωγήσει και να βελτιώνει την συμπεριφορά των παιδιών. Όπως εξηγεί, η πρόωμη αλληλεπίδραση μεταξύ γονέων και παιδιών παρέχει συναισθηματική ελευθερία και κατάλληλο κίνητρο για μάθηση, για εξάσκηση και ανάπτυξη των ιδιαίτερων ικανοτήτων των παιδιών (όπως αναφέρεται σε Yahyal-Dhamit και Kreisan 2013)

Συνοπλοποιώντας τον παράγοντα ότι οι σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των μελών της οικογένειας είναι μοναδικές, δεν είναι εφικτό να δοθούν απόλυτες οδηγίες για την διαχείριση των χαρισματικών παιδιών. Παρ'όλα αυτά η δημιουργία ενός κλίματος μέσα στην οικογένεια, το οποίο είναι προσαρμοσμένο στις ανάγκες της , αλλά και επιτρέπει στα χαρισματικά παιδιά να αναπτύξουν την ταυτότητα, τις σκέψεις

και τα συναισθήματα τους είναι μία λύση που προτείνουν οι Olszewski και Kubilus 2002 (όπως αναφέρεται στον Fleith και Conzaga 2006)

Βέβαια εξαιτίας της δυσκολίας για την αναγνώριση της χαρισματικότητας ενός παιδιού , οι γονείς αντιμετωπίζουν διάφορα προβλήματα. Αρχικά δεν μπορούν να είναι σίγουροι για το αν το παδί τους είναι χαρισματικό ή όχι, επιπλέον δεν ξέρουν σε ποιο βαθμό πρέπει να ενθαρρύνουν τα ταλέντα των παιδιών τους , και με ποιον τρόπο. Γι' αυτούς τους λόγους συχνά παρατηρείται πως οι γονείς προτιμούν τα παιδιά τους να μην ήταν χαρισματικά , παρά να πληρώνουν το τίμημα της διαφορετικότητας τους (Fleith και Conzaga 2006)

Οι γονείς λοιπόν των χαρισματικών παιδιών συχνά βιώνουν αρνητικά συναισθήματα τα οποία δεν τους βοηθούν να διαχειριστούν με κατάλληλο τρόπο , τα χαρισματικά παιδιά τους. Πιο αναλυτικά , οι γονείς των χαρισματικών παιδιών συχνά νιώθουν κοινωνικά απομονωμένοι καθώς σπάνια έχουν την ευκαιρία να συνομιλήσουν με άλλες οικογένειες ή φίλους για την ανάπτυξη των παιδιών τους, αλλά και για την εμπειρία που βιώνουν ως γονείς (Fleith και Conzaga 2006)

Επίσης ο Ματσαγγούρας 2008 υποστηρίζει ότι πολλές φορές , οι γονείς των χαρισματικών παιδιών , δεν μπορούν να ανταποκριθούν στις ιδιαίτερες ανάγκες τους, καθώς θεωρούν πως τα παιδιά τους είναι εξυπνότερα από εκείνους , με αποτέλεσμα να εκδηλώνουν αισθήματα κατωτερότητας(όπως αναφέρεται σε Χατζηγεωργίου και Αντωνίου 2016)

Συμπερασματικά λοιπόν, η οικογένεια αποτελεί πρωταρχικό παράγοντα για την ανάπτυξη του ταλέντου και την επιτυχία του χαρισματικού παιδιού στο σχολείο. Όμως οι γονείς πολλές φορές δεν είναι ενημερωμένοι για τις ανάγκες των παιδιών τους, και νιώθουν μπερδεμένοι γιατί δεν γνωρίζουν τον τρόπο με τον οποίο θα κινήσουν το ενδιαφέρον των παιδιών τους (Colangelo όπως αναφέρεται σε Fleith και Conzaga). Οι παράγοντες που οδηγούν στην άγνοια είναι:

- ❖ Παρανοήσεις και στερεότυπα σχετικά με την χαρισματικότητα
 - ❖ Μυστική εχθρότητα από την κοινωνία προς την πνευματική ανωτερότητα
 - ❖ Έλλειψη ενημέρωσης για τις διαθέσιμες πηγές, προγράμματα και υπηρεσίες
-

- ❖ Περιορισμένες οικονομικές πηγές για τους γονείς
- ❖ Υψηλές προσδοκίες από τα παιδιά, σχετικά με την εκπαίδευση και τις επιδόσεις τους.

Συμβουλευτική Γονέων

Εξαιτίας όλων αυτών των προβλημάτων που έχουν παρατηρηθεί, αναφορικά με την διαχείριση των χαρισματικών παιδιών, έχει παρατηρηθεί τα τελευταία χρόνια μία αύξηση στην συμβουλευτική γονέων.

Συγκεκριμένα υπάρχουν πολλοί σύμβουλοι που έχουν εξειδικευτεί στην χαρισματικότητα, καθώς είναι μια ειδικότητα που μπορεί να διερευνήσει την προβληματική κατάσταση και να δώσει χρήσιμες συμβουλές και λύσεις. (Colangelo όπως αναφέρεται σε Fleith και Conzaga, 2006)

Η συνεργασία της οικογένειας με τον σύμβουλο-ψυχολόγο συμβάλλει στην διαμόρφωση ενός ισορροπημένου οικογενειακού περιβάλλοντος και καθιστά τις σχέσεις μεταξύ των μελών , περισσότερο λειτουργικές (Ignat 2011, Majld και Alias 2010, Mc Mann και Oliver 1998, όπως αναφέρεται σε Χατζηγεωργίου και Αντωνίου 2016) Θεωρείται λοιπόν επιβεβλημένη η επαρκής ενημέρωση των γονέων για να κατανοήσουν καλύτερα την συμπεριφορά και τις αντιλήψεις των προικισμένων παιδιών τους και να συμβάλλουν στην ενδεδειγμένη ανατροφή τους. (Αντωνίου 2009, Morawska και Sanders 2009 όπως αναφέρεται σε Χατζηγεωργίου και Αντωνίου 2016)

Στις ΗΠΑ , ένας από τους πιο γνωστούς οργανισμούς για την υποστήριξη των γονιών των χαρισματικών είναι το Supporting Emotional, need of gifted. Το αντικείμενο του Model Parent Supporting Groups είναι να παρέχει πληροφορίες και οδηγίες για τα χαρισματικά παιδιά και τα χαρακτηριστικά τους, έτσι ώστε οι γονείς να μπορέσουν να διαχειριστούν τα παιδιά τους, με

πιο αποτελεσματικό τρόπο. Οι συζητήσεις που γίνονται αφορούν τα χαρακτηριστικά των χαρισματικών παιδιών, τα κίνητρα, την εκτίμηση, την διαχείριση του στρες, τον τρόπο με τον οποίο επικοινωνούν τα συναισθήματα τους, τις σχέσεις με τους συνομηθικούς, με τους γονείς κ.α. Το κάθε θέμα αξιολογείται από τους συμμετέχοντες. Αρχικά, οι απορίες είναι πολλές σχετικά με την αντιμετώπιση που πρέπει να δείξουν οι γονείς προς τα παιδιά ή την επίδοση στο σχολείο. Οι γονείς χρειάζονται πολλές πληροφορίες, υποστήριξη, και νιώθουν ανάγκη να ανταλλάσσουν πληροφορίες με τους άλλους γονείς. Μ' αυτόν τον τρόπο αισθάνονται χρήσιμοι, ενημερωμένοι και καταλληλότεροι για την διαχείριση της κατάστασης που βιώνουν. (Guebb, Devries 1998) όπως αναφέρεται σε και Conzaga, 2006)

Εν κατακλείδι, οι γονείς που υιοθετούν μια αξιόπιστη πρακτική για την διαχείριση των χαρισματικών παιδιών τους, δείχνουν ενσυναίσθηση, ενθάρρυνση για την ανάπτυξη ικανοτήτων, διαχειρίζονται αποτελεσματικότερα τον γονεικό έλεγχο και ενθαρρύνουν τα παιδιά τους σε μια αυτόνομη συμπεριφορά. (Dwairy 2004, όπως αναφέρεται σε Dhamit και Kreishan 2013)

Συμπεράσματα

Είναι γεγονός πως στη χώρα μας η έρευνα επάνω στην χαρισματικότητα, τα χαρισματικά άτομα και την εκπαίδευσή τους, υπολείπεται σε σχέση με άλλες χώρες. Την ίδια πραγματικότητα συναντάμε και στα προγράμματα αλλά και στις υποδομές που παρέχονται για χαρισματικούς μαθητές, πράγμα λυπηρό τόσο για τα ίδια τα άτομα, όσο και για την κοινωνία μας. Είναι απαραίτητο λοιπόν να δοθεί έναυσμα σε χαρισματικά άτομα να αναπτύξουν στον έπακρον τα γνωστικά χαρακτηριστικά που ήδη διαθέτουν σε εξαιρετικό βαθμό, αλλά και να γίνει προσπάθεια υποστήριξης των κοινωνικών και ψυχολογικών χαρακτηριστικών τους. Η συμβουλευτική μπορεί να διαδραματίσει εξέχοντα ρόλο και να αποτελέσει τον ακρογωνιαίο λίθο στο χτίσιμο της

προσωπικότητας ενός ατόμου του οποίου η κοινωνία το χρειάζεται για την εξέλιξη της.

Βιβλιογραφία

Αντωνίου Α., Χατζηγεωργίου Α.Σ. (2015) *Οι αντιλήψεις των γονέων για τα χαρισματικά παιδιά τους*, 5^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης

Amend. E. , R. webb, N. E. ,Goerss , j. Beljian. P. , and Olenchak F. R. (2005). *Misdiagnosis and dual diagnosis of gifted children and adults ADHD , Bipolar , OCD. Asperger's depression and other disorders* , Scottsdale, AZ Great Potential Press

Γαλατερού. Ι. , Αντωνίου , Α.Σ. (2015). *Η κοινωνική νοημοσύνη σύμφωνα με τα μοντέλα του Daniel Goleman και Karl Albrecht*, 5^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης

Dhamit. , Y. A, Kreishan , L. (2013) *Gifted students' instrinct and extrinsic motivations and parental influence on their motivation: from the self- determination theory perspective*. Journal of Research in special Education Needs

Fleith. D. S. , και Contaga , T. (2006) *Psychoeducational service for parents of gifted and talented students a Brazilian experience*. Gifted Education International 20. 63-68 AB Academic Publishers.

Μανωλάκος Π. (2010) *Χαρισματικοί- Ταλαντούχοι Μαθητές, τρόποι στήριξης και τρόποι Εκπαίδευσης χαρισματικών μαθητών*, 5^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης

Ματσαγγούρας. Η (επιμ) (2008). *Εκπαιδύοντας παιδιά υψηλών ικανοτήτων μάθησης: Διαφοροποιημένη συνεκπαίδευση*. Αθήνα: Gutenberg

Μοσχογιάννη Μ. Παρτσαλίδου Σ. (2015) *Ανίχνευση της χαρισματικότητας στα Μαθηματικά:Μια διερεύνηση γνωστικών παραμέτρων με τελειόφοιτους της πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης*, 5^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης

Μπότσογλου Κ. (2010) *Σύγχρονες παιδαγωγικές και διδακτικές προσεγγίσεις στην Εκπαίδευση Χαρισματικών παιδιών*. Ν. Πολεμικός, Μ. Κότλα, Ε.Θεοδοροπούλου και

Β. Στρογγυλός (Επιμ) , *Εκπαίδευση παιδιών με ειδικές ανάγκες. Μια πολυπρισματική προσέγγιση*. Αθήνα, εκδόσεις Πεδίο

Νόμος υπ' αριθμόν 3699/2008 *Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση άτομα με αναπηρία ή ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες*

Pilarinos, V. Solomon G.R. (2017) Parenting Styles and Adjustment in Gifted Children. *Gifted child Quarterly* 61 (1) 87-89 DOI 10.177/0016986216675351